

СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА, ПОЛІТИКА ТА ДЕМОГРАФІЯ

УДК 330.336:330:338.2
JEL Classification: H55

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК РЕГУЛЯТОР РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

© 2020 ЖЕРЕБИЛО І. В.

УДК 330.336:330:338.2
JEL Classification: H55

Жеребило І. В.

Соціальна політика держави як регулятор розвитку соціальної сфери: теоретико-методологічні аспекти

Сучасні зміни, які супроводжують усі сфери суспільного життя, загострюють проблему вичерпання ресурсів, активізують міграційний рух населення, а отже, призводять до «розмивання» соціально-культурної ідентичності. В цьому сенсі особливо вразливою є соціальна сфера, в межах якої реалізуються ключові людські потреби. Складність її регулювання та розвитку вбачається у полісистемності, адже одні складові забезпечують задоволення духовно-фізичних потреб людини і суспільства в цілому, а інші – гарантують підвищення рівня життя, можливості відтворення робочої сили та поліпшення умов життя населення. Метою статті є поглиблення теоретико-методологічних засад соціальної політики держави як регулятора розвитку соціальної сфери в контексті соціально-економічного поступу. Розкрито сутність соціальної політики, охарактеризовано методи її реалізації та структурні складові. Результатом є запропоноване власне бачення цього поняття. На основі вивчення досвіду зарубіжних країн систематизовано моделі соціальної політики та визначено їх особливості. Показано, що об'єктом соціальної політики виступають соціальні відносини, процеси життєдіяльності соціуму і суспільні потреби, які в сукупності складають соціальну сферу країни. Акцентовано увагу на практичному аспекті реалізації соціальної політики, який передбачає використання як методів ринкового саморегулювання, так і методів прямого та опосередкованого державного втручання. Наголошено, що поняття соціальної згуртованості та соціального капіталу займають помітне, інколи суперечливе місце в соціальній політиці країни, а соціальний капітал скорочує структурні та посередницькі виміри. Показано, що ключовим завданням соціальної політики у системі охорони здоров'я, яка враховує соціальну згуртованість, є підтримка взаємовідносин між громадянами й установами.

Ключові слова: соціальна політика, соціальна сфера, регулювання, людський розвиток, добробут.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-1-283-289>

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 18.

Жеребило Ірина Владиславівна – кандидат філософських наук, доцент, директор Львівського навчально-наукового інституту ДВНЗ «Університет банківської справи» (вул. В'ячеслава Чорновола, 61, 9, Львів, 79019, Україна)

E-mail: zherebilo@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3147-9590>

УДК 330.336:330:338.2
JEL Classification: H55

UDC 330.336:330:338.2
JEL Classification: H55

Жеребило И. В. Социальная политика государства как регулятор развития социальной сферы: теоретико-методологические аспекты

Современные изменения, сопровождающие все сферы общественной жизни, обостряют проблему исчерпания ресурсов, активизируют миграционное движение населения, а следовательно, приводят к «размыванию» социально-культурной идентичности. В этом смысле особенно уязвима социальная сфера, в рамках которой реализуются ключевые человеческие потребности. Сложность ее регулирования и развития видится в полисистемности, ведь одни составляющие обеспечивают удовлетворение духовно-физических потребностей человека и общества в целом, а другие – гарантируют повышение уровня жизни, возможности воспроизводства рабочей силы и улучшение условий жизни населения. Целью статьи является углубление теоретико-методологических основ социальной политики государства как регулятора развития социальной сферы в контексте социально-экономического развития. Раскрыта сущность социальной политики, охарактеризованы методы ее реализации и структурные составляющие. Результатом является предложенное собственное видение данного понятия. На основе изучения опыта зарубежных

Zherebylo I. V. Social Policy of the State as a Regulator of Social Sphere Development: Theoretical and Methodological Aspects

Modern changes that accompany all spheres of public life exacerbate the problem of resource depletion, intensify the migration of the population, and thus lead to a dilution of socio-cultural identities. In this sense, the social sphere, within which key human needs are fulfilled, is particularly vulnerable. The complexity of its regulation and development is seen in its polysystemic character, as some components ensure the satisfaction of the spiritual and physical needs of man and society as a whole, while others guarantee an increase in the standard of living, the possibility for reproduction of labor-power and improvement of living conditions of the population. The aim of the article is to deepen the theoretical and methodological foundations of the social policy of the state as a regulator of the development of the social sphere in the context of socio-economic progress. The essence of social policy is revealed, the methods of its implementation and its structural components are described. The result is a proposed own vision of the considered concept. On the basis of studying the experience of foreign countries, social policy models are systematized and their peculiarities are determined. It is shown that the object of social policy is social relations, social life processes

стран систематизовані моделі соціальної політики, і визначені їх особливості. Показано, що об'єктом соціальної політики виступають соціальні відносини, процеси життєдіяльності соціума і суспільні потреби, які в сукупності становлять соціальну сферу країни. Акцентовано увагу на практичному аспекті реалізації соціальної політики, який передбачає використання як методів ринкового саморегулювання, так і методів прямого і косвенного державного втручання. Відзначено, що поняття соціальної сплоченості і соціального капіталу займають помітне, іноді протилежне місце в соціальній політиці країни, а соціальний капітал скорочує структурні і посередницькі виміри. Показано, що ключовою задачею соціальної політики в системі охорони здоров'я, яка враховує соціальну сплоченість, є підтримка взаємодіє між громадянами і установами.

Ключові слова: соціальна політика, соціальна сфера, регулювання, розвиток суспільства, благополуччя.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 18.

Жеребило Ірина Владиславівна – кандидат філософських наук, доцент, директор Львівського навчально-наукового інституту ГВУЗ «Університет банківського дела» (ул. Вячеслава Черновола, 61, Львів, 79019, Україна)

E-mail: zherebilo@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3147-9590>

and social needs, which together make up the social sphere of the country. Emphasis is placed on the practical aspect of social policy implementation, which involves using both methods of market self-regulation and methods of direct and indirect state intervention. It is noted that the concepts of social cohesion and social capital occupy a noticeable, sometimes contradictory place in the social policy of the country, while social capital reduces the structural and mediating dimensions. It is shown that the key objective of social policy in the health care system that takes into consideration social cohesion is the maintenance of relations between citizens and institutions.

Keywords: social policy, social sphere, regulation, human development, welfare.

Fig.: 2. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 18.

Zherebylo Iryna V. – Candidate of Sciences (Philosophy), Associate Professor, Director of the Lviv Educational-Scientific Institute of the University of Banking (61 Vyacheslav Chernovol Str., Lviv, 79019, Ukraine)

E-mail: zherebilo@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3147-9590>

Вступ. Інтенсивна глобалізація усіх сфер суспільного життя посилює економічні диспропорції між країнами, загострює проблему вичерпання ресурсів, активізує міграційний рух населення, а також веде до «розмивання» соціально-культурної ідентичності. В цьому сенсі особливо вразливою є соціальна сфера, в межах якої реалізуються ключові людські потреби. Складність її регулювання та розвитку вбачається у полісистемності, адже одні підсистеми забезпечують задоволення духовно-фізичних потреб людини і суспільства в цілому (освіта, наука, культура, охорона здоров'я, рекреація, фізична культура і спорт), а інші підсистеми гарантують підвищення рівня життя, можливості відтворення робочої сили (соціальне страхування, зайнятість, соціальні послуги і гарантії) та поліпшення умов життя населення (громадське харчування, побутове обслуговування, зв'язок, громадський транспорт, житлово-комунальний сервіс). Порушена проблематика є актуальною та своєчасною через те, що соціальна сфера виконує як соціальні, так і економічні функції, формуючи певний рівень добробуту і відповідну модель соціальної держави. При цьому роль держави у питаннях соціального розвитку і захисту є визначальною.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблем. Теоретико-методологічні засади дослідження соціальної політики та її складових наведені у працях провідних зарубіжних і вітчизняних учених. Особливості побудови соціальної політики держави в сучасних ринкових умовах висвітлені у роботах Й. Андре, С. Баркера, О. Відермана, К. Грільбергера, Л. Вітте, С. Майбурга, Е. Райнерта, Г. Фукса, А. Хорікаві та ін. Серед вітчизняних науковців питаннями формування соціальної політики та вирішення соціальних проблем активно займаються Л. Безтелесна, У. Садова, Е. Лібанова, О. Макарова й ін.

Вплив глобалізації та лібералізації економіки на соціальні відносини, зміна концепцій праці і зайнятості, перехід на цифровий формат соціально-трудоного розвитку належать до сфери наукових інтересів А. Колода.

Водночас систематизація наукового доробку з досліджуваної проблематики свідчить про те, що теоретико-методологічні аспекти соціальної політики як регулятора розвитку соціальної сфери потребують додаткового вивчення.

Метою статті є поглиблення теоретико-методологічних засад соціальної політики держави як регулятора розвитку соціальної сфери в контексті соціально-економічного поступу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проведене дослідження дало змогу стверджувати, що історично соціальні питання набули цілісного і завершеного вигляду в системі державного управління з кінця XIX ст., коли цивілізоване суспільство усвідомило роль людського розвитку у формуванні економічних позицій держав. Однак саме поняття соціальної політики було введено в науковий обіг лише в 70-х рр. XX ст. французьким вченим соціалістом-утопістом Ш. Фур'є. На основі його ідей виникла одна з ранніх теорій соціальної держави – фур'єризм, заснований на ідеї соціальної гармонії, можливої лише в суспільстві, побудованому на засадах справедливості й рівності [1, с. 695]. Першою країною в Європі, яка почала ефективно застосовувати соціальні гарантії для працівників та їх сімей, була Німеччина, однак соціальні заходи розглядалися виключно в контексті економічної політики. Більш активною теорією соціальної політики почали розвиватися у середині XX ст., причому в межах різних міждисциплінарних зв'язків. Так, у соціології та політології (*теорія конфлікту, теорія еліт*) згадана політика вважається інструментом

реалізації спільних інтересів і вирішення соціальних конфліктів, спричинених прагненням одних груп суспільства покращити свою ситуацію разом із іншими групами [2, с. 50]. За ідеологічною ознакою історично виокремлюють цілі групи наукових теорій соціальної політики, зокрема ті, що розвивались в межах марксизму, соціалізму, консерватизму, лібералізму, демократизму тощо. Усі ідеологічні відмінності у трактуванні соціальних питань зводяться до ролі держави у забезпеченні добробуту населення, мірі її втручання та підходах до виконання соціальної функції (індивідуалізм, колективізм, змішані форми). Теорії ризяться також за відношенням до стратифікації суспільства та вирівнювання або зменшення соціальної нерівності.

Сучасні доктрини соціальної політики базуються на ідеях побудови громадянського суспільства з високим рівнем добробуту та вільним розвитком особистості. Серед них найбільш поширеними є теорія соціальної держави і теорія держави загального добробуту, в межах яких виокремлюються окремі напрями наукової думки. Вітчизняні вчені категорію «держава загального добробуту» визначають з позиції справедливого розподілу та забезпечення добробуту кожного члена суспільства, а поняття «соціальна держава» розглядають як правову демократичну державу, що проводить сильну соціальну політику і розвиває вітчизняну соціальну ринкову економіку, спрямовану на стабіль-

не забезпечення високого життєвого рівня та зайнятості населення, реального здійснення прав і свобод громадян, створення сучасних і доступних всім громадянам систем освіти, охорони здоров'я, культури, соціального забезпечення і обслуговування, підтримки незаможних верств населення [3, с. 28].

Важко не погодитися із таким дискурсом навколо зазначених теорій, однак, на нашу думку, відмінності між ними є мінімальними і полягають виключно у методах та інструментах досягнення головної мети – соціальної справедливості, безпеки та можливостей розвитку для кожного члена суспільства. Головний акцент варто робити не стільки на різноманітті теорій, скільки на зміні парадигми соціальної політики, що полягає у зміщенні фокусу з ідеології економічного зростання на ідеологію соціального добробуту.

Розвиток різних типів ідеологічного обґрунтування досліджуваних питань сприяв появі багатьох моделей соціальної політики, що відрізняються участю держави у досягненні соціальної стабільності та безпеки, застосовуваними методами і важелями впливу на соціальні процеси, а також ступенем захищеності різних категорій населення і суспільства в цілому. Класифікацію моделей соціальної політики, сформовану на основі досвіду зарубіжних країн, наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація основних моделей соціальної політики

Види моделей	Основні представники	Характеристика
1	2	3
Ліберальна	США (американська)	Відокремлення соціального захисту від вільного ринку й обмеження захисту лише тих, хто не має інших доходів, крім соціальних виплат. Забезпечується високий рівень і якість життя основної частини населення. Відмінні риси: відсутність уніфікованої системи соціального захисту, мінімалістський підхід до розв'язання соціальних проблем; реалізація федеральних програм на рівні штатів із подвійним фінансуванням із бюджетів обох рівнів; обов'язкове солідарне соціальне страхування; використання перевірки нужденності в усіх програмах соціальної допомоги; розгалужена мережа добровільного медичного страхування, частково регульованого державою; існування приватних закладів із надання платних соціальних і медико-соціальних послуг; активна діяльність благодійних організацій за відсутності політики «соціального замовлення», розвиток волонтерства
	Японія (японська)	Передбачає проведення політики вирівнювання доходів, особливу політику використання робочої сили (система довічного найму з певними сучасними модифікаціями), домінування психології колективізму, солідарності в доходах, досягнення консенсусу між різними суб'єктами у розв'язанні соціально-економічних проблем, виділення питань підвищення життєвого рівня населення в ранг національних пріоритетів
	Канада, Велика Британія, Ірландія (англо-саксонська, модель Беверіджа)	Проміжна модель між ліберальною американською і соціально орієнтованою шведською та німецькою моделями. Для неї характерним є активніше, ніж для першої моделі, регулювання соціальних процесів з боку держави, проте нижчий, ніж в останніх двох моделях, рівень оподаткування і перерозподіл ВВП через державний бюджет (не більше 40%)
Консервативна	Німеччина, Франція, Нідерланди, Швейцарія (модель Бісмарка)	Модель відрізняється сильною роллю держави в системі соціального захисту, держава керує основними каналами перерозподілу коштів. Обов'язковим є соціальне, пенсійне, медичне страхування, виплати по безробіттю і т.д. Допустима можливість більшого втручання держави в життя суспільства, ніж за ліберального режиму. Найбільш важливою особливістю соціальної політики в цій моделі є сильна залежність між особою на ринку праці та її доходами. Страхові виплати доповнюються наданням соціальної допомоги (допомога на дітей і соціальні послуги, а також соціальною допомогою на основі критеріїв доходу)

Закінчення табл. 1

1	2	3
Соціал-демократична	Швеція, Норвегія, Фінляндія, Данія (шведська модель)	Термін «шведська модель» з'явився наприкінці 1960-х рр. в результаті успішного поєднання у Швеції швидкого економічного зростання з політикою реформ на тлі відносної соціальної безконфліктності в суспільстві. Відзначається надзвичайно високою часткою ВВП, яка розподіляється через бюджет (понад 50 %); соціальна політика тісно пов'язана з державним регулюванням економіки, що має чітко виражену соціальну спрямованість
Південно-Європейська	Італія, Іспанія, Греція, Португалія (рудиментарна модель)	Передбачає, що держава практично не бере участі або її роль мінімальна у вирішенні соціальних проблем суспільства. Модель характеризується сильною зосередженістю на захисті традиційної структури сім'ї та підтримці її згуртованості. Велика сім'я забезпечує догляд за дітьми і фінансову допомогу, і тим самим знижує відповідальність держави за розвиток соціальної інфраструктури. Соціальні допомоги розподіляються нерівномірно і виплачуються вибірково

Джерело: систематизовано автором на основі [4, с. 224; 5, с. 95; 6, с. 54; 7, с. 312]

У зв'язку з великою кількістю теорій та доктрин, які пояснюють суть і роль соціальної політики у сучасному людському розвитку, у науковій літературі досі не сформовано єдиної позиції щодо змісту поняття «соціальна полі-

тика». До того ж існує безліч підходів до трактування цієї категорії через її складність, багатоаспектність, а іноді абстрактність. Результати синтезу та групування підходів до розуміння поняття «соціальна політика» подані у табл. 2

Таблиця 2

Підходи вітчизняних і зарубіжних учених до трактування поняття «соціальна політика»

Підходи	Автори	Дефініції
1	2	3
Організаційно-цільовий	І. Ортіз [8, с. 6]	Інструмент влади, який дозволяє регулювати та доповнювати ринкові механізми і соціальні структури щодо надання різноманітних соціальних послуг населенню (освіти, охорони здоров'я, зайнятості, соціального захисту) на основі принципів перерозподілу, захисту та соціальної справедливості
	В. Скуратівський, О. Палій, Е. Лібанова [9, с. 342]	Система цілеспрямованої діяльності суб'єктів соціально-політичного життя, сукупність принципів, норм, правил, рішень, дій, спрямованих на забезпечення ефективного, оптимального функціонування та розвитку процесів соціального буття
	А. Крупнік [10, с. 9]	Комплекс заходів, що здійснюються з метою виявлення, задоволення та узгодження потреб та інтересів громадян, соціальних груп, територіальних громад
Об'єктно-суб'єктний	О. Воронін [11, с. 317]	Діяльність, пов'язана з організацією відносин між суб'єктами (державними органами, органами управління організацій, посадовими особами різних рівнів, недержавними суб'єктами) та об'єктами управління (складовими соціальної сфери)
	О. Сергієнко [12, с. 32]	Діяльність державних і цивільних інститутів, суспільних груп і окремих осіб (суб'єктів соціальної політики), спрямована на реалізацію природних прав людини, що забезпечують її життєдіяльність і розвиток як соціальної істоти за невід'ємного дотримання її цивільних прав і бажань
Процесно-діяльнісний	А. Сіленко [13, с. 120]	Система взаємодії державної влади, що постійно оновлюється, недержавних структур, самої особистості щодо життєзабезпечення та розвитку людини
	Т. Ганслі [14, с. 10]	Діяльність, пов'язана із заходами уряду, спрямованими на підвищення добробуту населення. Зміст соціальної політики може включати як тактику, так і програми соціального захисту
Системно-структурний	В. Мандибура [15, с. 22]	Сукупність науково сформульованих ідей, положень та концептуальних підходів (як довготермінового, стратегічного, так і короткотермінового, тактичного характеру), що поєднуються із системою конкретних дій, заходів, важелів, стимулів і механізмів, за допомогою яких практично регулюються соціальні процеси
	А. Ягодка [16, с. 27]	Сукупність різноманітних заходів, форм діяльності суб'єктів соціально-політичного життя, спрямованих на формування та реалізацію соціальних потреб, що відображають життєво необхідні інтереси людини та суспільства для їхнього матеріального та соціального становища

1	2	3
Історичний	Е. Холостова [17, с. 21]	Сукупність історично сформованих ідеологічних уявлень суспільства і держави про цілі соціального розвитку та діяльність щодо досягнення соціальних показників, які відповідають цим цілям
	О. Скомарохова [18, с. 10]	Система заходів, принципів, рішень, дій держави та інших суспільних суб'єктів, що сформувалася в суспільстві на певному історичному етапі його розвитку і спрямована на забезпечення позитивних змін у соціальному просторі

Джерело: опрацьовано автором

Наукова думка пропонує багато варіантів дефініції соціальної політики. Більшість учених дотримується системного, процесного, об'єктно-суб'єктного, організаційно-цільового та історичного підходу, окреслюючи соціальну політику як складну сукупність взаємопов'язаних елементів (підсистем), що визначає генеральний напрям соціальної роботи і є важливим доповненням до економічної політики країни (політики добробуту).

На основі аналізу різних підходів до розуміння поняття соціальної політики, а також враховуючи сучасну парадигму, в якій реалізується згадана політика, можна скласти уявлення про структуру соціальної політики в контексті основних її підсистем. Як поліструктурний комплекс соціальну політику визначають такі складові:

- політика доходів населення (рівень життя, базовий споживчий кошик, матеріальний добробут);
- політика у сфері праці і соціально-трудова відносин (умови зайнятості, оплати праці, охорони праці та соціальне страхування);
- соціальний захист непрацездатних та малозабезпечених верств населення (пенсійне забезпечення, надання соціальних гарантій, соціальна допомога тощо);
- галузі соціальної сфери (освіти, науки, охорони здоров'я, культури, спорту, інших складових);
- соціоекологічна політика (створення здорових, сприятливих умов для життя, праці та дозвілля);
- соціальна інфраструктура (житлово-комунальне господарство, транспорт, дороги, зв'язок, торговельне та побутове обслуговування);
- міграційна політика (внутрішню та зовнішню міграцію, вимушені переміщення, захист прав та інтересів громадян за кордоном);
- політика щодо окремих верств населення (сімейна, молодіжна, політика щодо літніх людей, неездатних тощо).

Об'єктом соціальної політики виступають соціальні відносини (сімейно-шлюбні, освітньо-виховні, соціально-трудова, житлово-комунальні та ін.), процеси життєдіяльності соціуму (природний та механічний рух населення, диференціація доходів, житлозабезпеченість тощо) і суспільні потреби (медико-демографічні, освітні, трудові, соціально-побутові), які в сукупності складають соціальну сферу країни. Відповідно, інституційну систему забезпечення соціальної політики формують такі чотири групи суб'єктів управління, як: держава через органи влади різних рівнів, громадсько-політичні інститути (рухи, об'єднання, партії, організації), роботодавці та громадяни. При цьому вико-

нуються (або мають виконуватися) три ключові цілі досліджуваної політики, пов'язані із вирішенням конфліктів у соціальних відносинах, урегулюванням соціальних процесів та задоволенням потреб населення, для досягнення найвищої мети – високого рівня економічного і соціального добробуту населення.

Практичний аспект реалізації соціальної політики передбачає використання як методів ринкового саморегулювання, так і методів прямого та опосередкованого державного втручання. Окрему групу методів в сучасних умовах розвитку становлять суспільні технології. При цьому в межах державного регулювання застосовуються методи переконання, примусу, економічні, адміністративно-правові заходи та інші методи контролю (рис. 1).

Для досягнення завдань соціальної політики часто використовуються різноманітні засоби переконання, а саме: роз'яснення, виховання, поширення провідного досвіду, моральне і матеріальне стимулювання. Методи примусу актуальні тоді, коли вичерпано засоби переконання до тих осіб, які не дотримуються чи порушують вимоги законів та інших нормативних актів, дисципліну, норми соціальної держави.

Групи соціальних, економічних і політичних механізмів утворюють структури соціально-економічних позицій, за допомогою яких населення стратифікується відповідно до доходу, освіти, професії, статі, раси / етнічної приналежності; ці соціально-економічні позиції, своєю чергою, формують інтермедіарні (посередницькі) детермінанти соціальної політики, що відображають місце громадянина у соціальній ієрархії (рис. 2).

Отже, враховуючи багатоаспектність соціальної політики як регулятора розвитку соціальної сфери, видається, що її сутність розкривається із позиції комплексного підходу, котрий би максимально інтегрував погляди, запропоновані вітчизняними та зарубіжними авторами. На нашу думку, соціальна політика держави – це сукупність заходів (соціально-економічного, правового, організаційного та культурно-духовного характеру), спрямованих на розв'язання проблем соціальної сфери і створення сприятливого життєвого середовища для збалансування людського розвитку в умовах обмежених ресурсів та нерівних соціальних можливостей. Вибір моделі соціальної політики визначається відповідно до соціально-економічних і політичних механізмів, які створюють і підтримують соціальні детермінанти, зокрема, ринок праці, освітню систему, політичні інститути, культурні та суспільні цінності. Серед контекстуальних складових, які найбільш впливають на соціальну політику країни, є система охорони здоров'я,

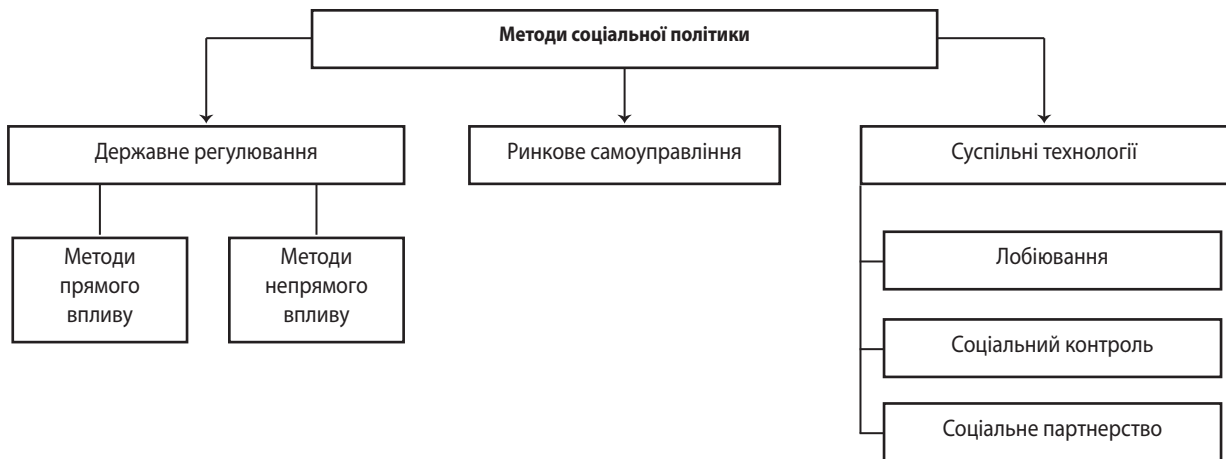

Рис. 1. Методи соціальної політики в сучасних умовах людського розвитку

Джерело: розроблено автором

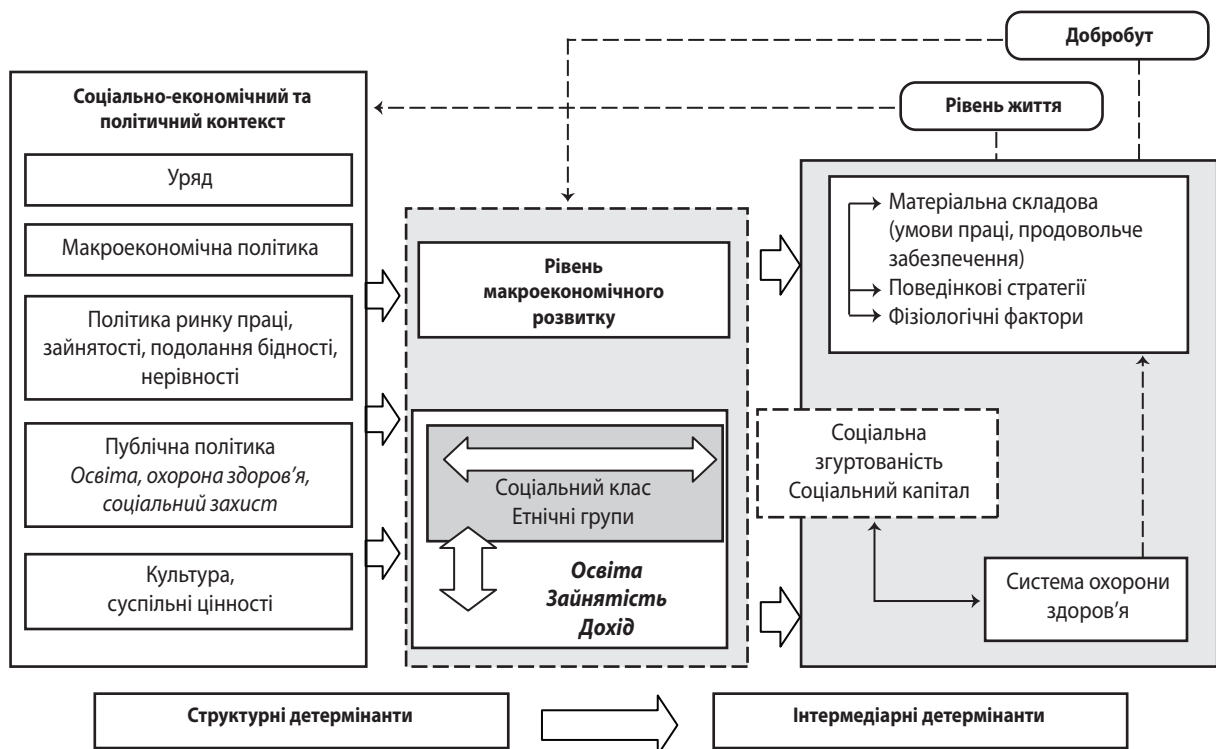

Рис. 2. Складові соціальної політики

Джерело: розроблено автором

добробут і рівень життя населення. Структурні механізми соціальної політики відповідають за стратифікацію доходів населення, поділ на соціальні класи в суспільстві та визначають індивідуальну соціально-економічну позицію в межах ієрархії влади та доступу до ресурсів. Структурні механізми вбачаються у ключових інститутах та соціально-економічних і політичних процесах.

Поняття соціальної згуртованості та соціального капіталу займають помітне, а інколи суперечливе місце в соціальній політиці країни. Соціальний капітал скорочує

структурні та посередницькі виміри. Однак фокус на соціальному капіталі посилює ризик використання деполітизованих підходів до управління системами охорони здоров'я й освіти, за умови, що політична сфера країни повинна бути частиною стратегії подолання бідності і нерівності серед населення. Ключовим завданням соціальної політики у системі охорони здоров'я, яка враховує соціальну згуртованість, є підтримка взаємовідносин між громадянами та установами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фур'є Ф. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Ін-т філософії ім. Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с.
 2. Trattner W. I. Social Welfare or Social Control? // Some Historical Perspectives on Regulating the Poor. Knoxville : University of Tennessee Press, 1983. P. 49–54.
 3. Маліков В. В., Дегтяр О. А. Світовий досвід становлення і розвитку громадянського суспільства і соціальної держави. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. Серія : Державне управління. 2014. Вип. 1. С. 25–34.
 4. Михненко А., Щур Н. Світові моделі соціальної політики: уроки для України. *Вісник НАДУ: соціальна і гуманітарна політика*. 2011. Вип. 2. С. 219–227.
 5. Скуратівський В. А., Трощинський В. П., Лібанова Е. М. та ін. Управління соціальним та гуманітарним розвитком : навч. посіб. : у 2 ч. Київ : НАДУ, 2009. Ч. 1. 456 с.
 6. Шаяхметова А. И. Система социальной защиты населения как объект государственной политики: зарубежный опыт. *Молодой ученый*. 2017. № 34. С. 53–56.
 7. Шевчук А. П. Формування моделей соціальної політики як складова державного управління в соціально-економічній сфері. *Університетські наукові записки*. 2006. № 2 (18). С. 310–317.
 8. Ortiz I. *Politique sociale. Note d'orientation*. DESA, New York, Nations Unies, 2007.
 9. Скуратівський В. А., Палій О. М., Лібанова Е. М. Соціальна політика : навч. посіб. Київ : УАДУ, 1997. 364 с.
 10. Крупнік А. С. Соціально-захисна спрямованість державної соціальної політики в умовах трансформації українського суспільства : монографія. Одеса, 2002. 169 с.
 11. Воронін О. Д. Завдання і можливості соціальної політики на сучасному етапі демократичних реформ в Україні. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. 2004. Вип. 5. С. 316–324.
 12. Сергієнко О. Соціальна політика в сучасному світі та в Україні. *Україна: аспекти праці*. 2002. № 1. С. 31–37.
 13. Сіленко А. Соціальна політика та її пріоритети у перехідному суспільстві. *Людина і політика*. 2003. № 1. С. 118–128.
 14. Теренс Г. Соціальна політика та соціальне забезпечення ринкової економіки. Київ : Основи, 1996. 236 с.
 15. Мандибур В. Соціальна політика держави та її структурні складові. *Україна: аспекти праці*. 2000. № 7. С. 21–23.
 16. Ягодка А. Г. Соціальна інфраструктура і політика : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2000. 232 с.
 17. Холостова Е. И. Социальная политика. М. : ИНФРА-М, 2001. 204 с.
 18. Скомарохова О. І. Соціальна політика та соціальний захист економічно активного населення України : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.09.01. Київ, 1998. 18 с.
- Krupnik, A. S. *Sotsialno-zakhysna spriamovanist derzhavnoi sotsialnoi polityky v umovakh transformatsii ukrainskoho suspilstva* [Social Protection Orientation of State Social Policy in the Conditions of Transformation of Ukrainian Society]. Odessa, 2002.
- Malikov, V. V., and Diehtiar, O. A. "Svitovyi dosvid stanovlen-nia i rozvytku hromadianskoho suspilstva i sotsialnoi derzhavy" [World Experience of Formation and Development of Civil Society and Welfare State]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu tsyvil-noho zakhystu Ukrainy. Seriya : Derzhavne upravlinnia*, no. 1 (2014): 25-34.
- Mandybura, V. "Sotsialna polityka derzhavy ta yii strukturni skladovi" [Social Policy of the State and its Structural Components]. *Ukraina: aspekty pratsi*, no. 7 (2000): 21-23.
- Mykhnenko, A., and Shchur, N. "Svitovi modeli sotsialnoi polityky: uroky dlia Ukrainy" [World Models of Social Policy: Lessons for Ukraine]. *Visnyk NADU: sotsialna i humanitarna polityka*, no. 2 (2011): 219-227.
- Ortiz, I. *Politique sociale. Note d'orientation*. New York: DESA, Nations Unies, 2007.
- Serhiienko, O. "Sotsialna polityka v suchasnomu sviti ta v Ukraini" [Social Policy in the Modern World and in Ukraine]. *Ukraina: aspekty pratsi*, no. 1 (2002): 31-37.
- Shayakhmetova, A. I. "Sistema sotsialnoy zashchity nasele-niya kak obekt gosudarstvennoy polityki: zarubezhnyy opyt" [The System of Social Protection of the Population as an Object of State Policy: Foreign Experience]. *Moloday uchenyy*, no. 34 (2017): 53-56.
- Shevchuk, A. P. "Formuvannia modelei sotsialnoi polityky yak skladova derzhavnogo upravlinnia v sotsialno-ekonomichnii sferi" [Formation of Social Policy Models as a Component of Public Administration in Socio-economic Sphere]. *Universytetski naukovy zapysky*, no. 2 (18) (2006): 310-317.
- Silenko, A. "Sotsialna polityka ta yii priorytety u perekhid-nomu suspilstvi" [Social Policy and its Priorities in a Transitional Society]. *Liudyna i polityka*, no. 1 (2003): 118-128.
- Skomarokhova, O. I. "Sotsialna polityka ta sotsialnyi zakhyst ekonomichno aktyvnogo naseleennia Ukrainy" [Social Policy and Social Protection of Economically Active Population of Ukraine]: *avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk : 08.09.01*, 1998.
- Skurativskiy, V. A. et al. *Upravlinnia sotsialnym ta humanitar-nym rozvytkom* [Management of Social and Humanitarian Development], part 1. Kyiv: NADU, 2009.
- Skurativskiy, V. A., Palii, O. M., and Libanova, E. M. *Sotsialna polityka* [Social Policy]. Kyiv: UADU, 1997.
- Terens, H. *Sotsialna polityka ta sotsialne zabezpechennia rynkovoї ekonomiky* [Social Policy and Social Security of a Market Economy]. Kyiv: Osnovy, 1996.
- Trattner, W. I. "Social Welfare or Social Control?" In *Some Historical Perspectives on Regulating the Poor*, 49-54. Knoxville: University of Tennessee Press, 1983.
- Voronin, O. D. "Zavdannia i mozhlyvosti sotsialnoi polityky na suchasnomu etapi demokratychnykh reform v Ukraini" [Tasks and Opportunities for Social Policy at the Current Stage of Democratic Reforms in Ukraine]. *Suchasna ukrainska polityka. Polityky i politolohy pro nei*, no. 5 (2004): 316-324.
- Yahodka, A. H. *Sotsialna infrastruktura i polityka* [Social Infrastructure and Policy]. Kyiv: KNEU, 2000.

Стаття надійшла до редакції 13.02.2020 р.